

**ДАСТГОҲИ ИҶРОИЯИ ПРЕЗИДЕНТИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН
МАРКАЗИ ТАДҚИҚОТИ СТРАТЕГИИ НАЗДИ
ПРЕЗИДЕНТИ ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН**

**МАВОДИ ТАБЛИҒОТӢ БАХШИДА
БА ДАҲСОЛАГИИ ҚОНУНИ
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН «ДАР
БОРАИ ТАНЗИМИ АНЪАНА ВА
ҶАШНУ МАРОСИМҲО ДАР
ҶУМҲУРИИ ТОҶИКИСТОН»**

Душанбе-2017

ББК 67.400.5

Маводи таблиғотӣ баҳшида ба даҳсолагии Қонуни Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “ Дар бораи танзими анъана ва чашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон. –Душанбе, 2017, 28 сах.

ISBN 978-99975-50-33-0

© Душанбе, 2017

Имрӯз бо қаноатмандӣ метавон гуфт, ки қабули Қонун «Дарбораитанзими анъанаваҷашнумаросимҳодар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ҳамчун яке аз иқдоми муҳимтарин дар самти ҳифзи анъанаҳои мардумӣ боиси ҳалли бисёр мушкилоти ҳаётан муҳими аҳлиҷомеа гардида, ҷашну маъракаи ва расму ойинҳоро дар кишвар ба низом даровард.

Қонунгузори муосир кишвар бо қабули чунин як қонуни аз лиҳози мазмун миллӣ ва аз нигоҳи моҳият демокративу дунявӣ дар ҷодаи ташаккули низоми ҳуқуқии кишвар, инчунин, дар самти таҳкими пояҳои давлатдорӣ миллӣ раванди тоза пайдо кард.

Эмомалӣ Раҳмон

АЗ ҚОНУНИТАНЗИМ ТОҶАРҲАНГИТАНЗИМ

1. НИГОҲЕ БА ЗАМИНАҲОИ ТАЪРИХӢ ВА ИҶТИМОӢИ ҚАБУЛИ ҚОНУНИ ТАНЗИМ

Бо гузашти даҳ сол аз қабул ва татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» фурсати муносибест, ки бори дигар ба моҳият ва аҳамияти ин санади муҳим рӯй оварда, натиҷаҳои татбиқи онро баррасӣ ва ҷамъбаст намоем. Маҳз чунин ҷамъбандӣ ва натиҷагирӣ имкон медиҳад, ки ба марҳилаи сифатан нави татбиқи он дар ҷомеа гузарем.

Бешубҳа, қабулу татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну

маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» яке аз муҳимтарин қадамҳои Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон дар роҳи эҳёи фикрию фарҳангӣ, иҷтимоӣ, иқтисодиву сиёсии миллат ва кишвари мо мебошад, зеро татбиқи ин Қонун боиси коҳиш ёфтани сатҳи камбизоатӣ, поксозии афкори мардум аз хурофот, беҳбудии зиндагии иҷтимоии аҳоли ва тақвияти суботу амнияти миллии кишвар гардидааст.

Аз таърих маълум аст, ки абармардони сиёсат ва пешвоёни миллатҳо аз роҳбарони одӣ бо он фарқдоранд, ки қолабҳои маъмулу обшустаро часуруна шикаста, ба иқдомҳои дар назари аввал ғайриодӣ, аммо бисёр муҳим ва пурҳикмат рӯй меоваранд.

Ҳамин тавр, агар ба замони қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», яъне ибтидои солҳои духазорум назар андозем, метавон гуфт, ки ҷомеаи Тоҷикистон низ ҳам аз назари фикрӣ ва ҳам за назари анъана ва урфу одатҳо ба хурофот фуру рафта, ислоҳи вазъият ба як тадбири ҷиддии усулӣ ва ба як ҷасорати бузург ниёз дошт. Пешвои миллат муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон, ки худ аз миёни мардум бархоста, бо зиндагии мардум ошноии хуб доштанд, маҳз моҳияти ирриҷоии хурофот, хусусияти ғораткунандаи расму оинҳо ва монеи рушди фикрию иҷтимоии ҷомеа будани онҳоро ба назар гирифта, иқдоми ҷиддӣ ва часурунаро пеш гирифтанд.

Қобили тавачҷуҳ аст, ки Пешвои миллат ба масъалаи танзими расму оинҳо ва раҳонии ҷомеа аз хурофот ҳамчун ба бахше аз савганд ва масъулияти миллии худ нигариста, соли 2007 ҳангоми қабули ин

Қонун, аз ҷумла изҳор дошта буданд: *«Дар интиҳои соли гузашта ба ҳайси Президенти азнавинтиҳобшуда ба номи поки Худо, шири сафеди модарам, ба нону намаки дастархони пиру чавон, ба обу хоки муқаддаси Ватан қасам ёд кардам, ки масъулияти тақдири имрӯзу ояндаи давлату миллати тоҷикро ба дӯш мегирам. Бо дарназардошти ин, имрӯз ба шумо кафолат медиҳам, ки мардуми сарбаланди Тоҷикистонро дар солҳои наздиктарин аз тахти таассубу хурофот бароварда, бори гарони зиндагии имрӯзи халқи азизамро сабук мегардонам».*

Ба таври мушаххас, дар он марҳилаи таърихӣ омилҳои зерин рӯй овардан ба ин ислоҳот ва қабули чунин қонунӣ ҷиддиро тақозо менамуданд:

1. Дар соли 1999-ум, ки ғояи танзими расму оинҳо аз тарафи Пешвои миллат дар сатҳи расмӣ ироа шуда, Фармони дахлдори Президенти кишвар дар ин бора содир гашт, ҳанӯз беш аз 80 дарсади аҳолии Тоҷикистон дар вазъияти камбизоатӣ зиндагӣ мекарданд. Бо вучуди талошҳои зиёди Ҳукумат ва оғози татбиқи «Стратегияи миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар бораи паст кардани сатҳи камбизоатӣ», дар солҳои баъдӣ низ вазъияти зиндагии аҳоли ба сустӣ беҳбуд меёфт.

2. Дар баробари камбизоатӣ, хароҷоти мардум ба гузаронидани маърақаҳои анъанавӣ ва расму оинҳо дар сатҳи ниҳоят баланд қарор дошта, беш аз нисфи тамоми даромад ва дороии мардум сарфи онҳо мешуд. Ин ҳолат имкон намедод, ки дастгириҳои иҷтимоии давлат мақсаднок истифода гашта, болоравии даромади аҳоли ба беҳбудии зиндагии он таъсири мусбат расонад, зеро кумаку даромадҳои иловагӣ низ дар самти маърақаю урфу одатҳо сарф

мешуд. Мувофиқи омили соли 2007, «хароҷоти умумии мардуми кишвари мо барои гузаронидани маъракаи хурсандию мотам ба ҳисоби миёна дар як сол маблағи аз чоруним то панҷ миллиард сомониро ташкил меод». Ин дар ҳолат, ки бучети солонаи кишвар дар ин сол ҳамагӣ ба се миллиарду 300 миллион сомонӣ баробар буд. Аз ин рӯ, ба ибораи Пешвои миллат, дар ин давра «*вазнин шудани баргузори маросимҳои азодорӣ, маъракаи серхарҷи хурсандӣ, ки ба қарздоршавӣ, паст гардидани сатҳи зиндагии оилаҳо ва ҳатто ба вайроншавии онҳо оварда мерасониданд, Ҳукумати кишварро водор сохт, ки доир ба танзими анъана ва ҷашну маросимҳои мардумӣ чораҳои бетаъхир андешад*».

3. Дар баҳши анъана ва маросимҳои динӣ боварҳои бепоя ва хурофот зеҳни мардумро пур карда, даҳҳо маросиму анъанаи пурхарҷ ҷойи таълимоти воқеии диниро дар ин самт гирифта буданд. Мардуми боимони кишварамон ҳамаи ин пиндору хурофоти пурхарҷро ҳамчун таълимоти динӣ пиндошта, тамоми молу дороии худро харҷ намуда, барои иҷрои онҳо талош мекарданд. Дар тасвири ин вазъият Пешвои миллат ҳамон вақт гуфта буданд, ки «*ҳоло мусулмонии мардуми кишвари мо бештар хусусияти маросимӣ маишӣ касб намуда, арзишҳои эътиқодӣ ибодатиро ба навбати дуҷумла гузоштаанд*».

Он солҳо масалан, барои як нафари аз дунё гузашта маросимҳои пурхарҷи оши сари тахта, тақсими иртиш, себегахӣ, ҳафт, чилшикан (бист), чил, шашмоҳагӣ, сол ва сари сол баргузор намуда, пеш аз ҳар яки онҳо маросими хатм гирифта, дар тӯли як соли дароз ҳар ҳафта маъракаи ҷумбагӣ (дар баъзе

минтақаҳо душанбегӣ ва ҷумъагӣ) доир мекарданд, ки масрафи умумии онҳо даҳҳо ҳазор сомониро ташкил меод. Яъне бо вафоти яке аз наздикон, барои оила ба болои мусибати аз даст додани шахси наздик, ҳамчунин бори гарони моддии баргузори ин силсилаи маросимҳо меафтад. Ин ҳолат дар ибораи рехтаи мардумӣ хуб инъикос ёфта буд, ки «**мурда зиндаро ғорат мекунад**» ва ё «**як мурда миёни ҳафт зиндаро мешиканад**». Ва ин ҳама дар ҳоле анҷом дода мешуд, ки худи таълимоти исломӣ аз мусулмонон ҳаргиз чунин силсилаи маросимҳои пурхарҷро талаб накарда, дар масъалаи азодорию мусибату ёдбуд сабуқӣ ва содагиро пешбинӣ намудааст.

4. Илова бар таассубу хурофот, дар ҷомеа навъе номуси дурӯғин ва мусобиқаи сабақати мағрурона дар масъалаи бодабада ва пурхарҷтар гузаронидани на танҳо тӯю маъракаи хурсандӣ, балки ҳатто маросимҳои ёдбуду азодорӣ низ ба авҷ расида буд. Баъзе аз сокинони кишвар дар ин самт ба ифроти мутлақ роҳ дода, зодрузи худро дар миқёси як тӯи калон ва тӯйхоро бо харҷҳои бузург чун ҷашнвора дар чандин рӯз баргузор мекарданд. Дар баъзе тӯйҳои арӯсию домодӣ корвони мошинҳо ҳатто ба 50–60 адад низ мерасид ва мутаассифона, мардум инро барои худ ифтихор дониста, аз он пайравӣ менамуданд.

5. Дар ин солҳо намоёндагони дин низ аз фазои озоди кишвари демократӣ истифода карда, соҳаи расму оинҳои диниро ба майдони баҳсу ихтилоф табдил намуда буданд. Ҳар домуллое дар бораи тарзи гӯру ҷӯби майит, тарзи хондани ҷаноза, тарзи гузаронидани маъракаи азодорӣ, аз назари шариат ҷӣ будани ҳукми ин маърақаҳо ва ғайра мавқеъ ва назари худро дошта, зехни ҷомеаро ошуфта намуда

буданд. Хусусан, бо пайдоиши равияҳои наву гайрианъанавии динӣ дар муҳити динии Тоҷикистон, дар миёнаи солҳои 2000-ум бар сари ҳар ҷанозаю худӣ ихтилофи ходимони динӣ боло гирифта, ихтилофи фикрию ақидавиро дар ҷомеа доман мезад.

То ҷӣ андоза ҳассос ва пурихтилоф будани вазъияти ин масъала ҳанӯз соли 1999 аз тарафи Роҳбари давлат чунин баён шуда буд: «Баъзе муллоҳои навбаромади камсаод ва беҳабар аз ифтихор ва нангу номуси миллӣ, тӯйхонаро ба мотамқада табдил додани мешуданд... Ин пайравони дастгоҳи бегона, ҳатто анъанаҳо ва урфу одатҳои исломи муҳаммадиро инкор карда, аз тариқи таҳдиду зӯрварӣ урфу одатҳои хурофотиро ба сари ҷомеа бор кардани мешаванд». Маҳз ҷиддияти ин масъаларо ба назар гирифта, Сарвари давлат таъкид намуда буданд, ки «маросимҳо, хусусан маросими ҷаноза, набояд саҳнаи рақобати ходимони дин бошанд».

Пас, агар ин масъала аз тарафи давлат сари вақт ба танзим наредаромад, ихтилофи ходимони динӣ дар ин самт заминаи ихтилофоти бузурги ҷамъиятиро фароҳам оварда, ба суботу амнияти миллӣ таҳдид мекард.

Ҳамин тавр, урфу одатҳои хурофотӣ ва сабақату мусобиқаи мағруронаи хароҷот зиндагии мардумро ба маъноӣ воқеии он ғорат карда, сатҳи камбизоатиро дар ҷомеа нигоҳ медошт. Ҳатто маблағҳои бузургеро, ки муҳочирон дар шароити вазнини меҳнатӣ дар Федератсияи Русия кор карда, ба кишвар мефиристонданд, аксаран сарфи ҳамин расму оину маърақаҳо шуда, амалан барбод мерафтанд. Дар чунин шароит, барномаҳои ҷиддии

кохиши сатҳи камбизоатӣ, кумакҳои бузурги созмонҳои байналмилалӣ ва маблағҳои бузурги муҳоҷирати меҳнатӣ низ дар самти беҳбуди зиндагии аҳолии натиҷаи дилхоҳ намедоданд, зеро расму оину хурофоту таассуб ва мусобиқаи дабдабаву кибру ғурур аксари даромади мардумро фурӯ мебард. Роҳбари давлат низ дар тасвири вазъияти масъала дар он замон қайд намуда буданд, ки *«маъракаороии мардум аз доираи меъёрҳои одоб ва ахлоқи Исломот рафт дур рафта, имрӯз дар роҳи баланд бардоштани сифат ва сатҳи зиндагӣ, бахусус оилаҳои камбизоат, ки беш аз нисфи аҳолии кишварро ташкил медиҳанд, монеаҳои ҷиддӣ эҷод карда истодааст»*. Пас, агар ин омилҳо ва ин вазъиятро дар назар гирем, маълум мегардад, ки дар остонаи қабули Қонуни танзимҷомеаи Тоҷикистон дар ҳақиқат побанди анъана ва урфу одатҳои пурҳарчу хурофотӣ шуда, ба як ислоҳи ҷиддӣ эҳтиёҷ дошт.

Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон бо дарки ин печидагии масъала борҳо зарурати ҳалли онро ба миён гузошта, дар нишасту маҷлисҳо ва дар суҳанронҳои худ мардумро ба сарфаю сариштакорӣ ва канор гузоштани хурофоту ғурури дурӯғин даъват мекарданд. Дар ин самт, ханӯз чанд сол пештар аз қабули Қонун, соли 1999 Фармони Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон **«Дар бораи ҷашну маъракаҳо ва расму оинҳои мардумӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»** содир шуда, бо ташкили комиссияҳои ҷамъиятӣ дар тамоми қорхонаю идораҳо ва минтақаҳои мамлакат дар масъалаи танзими расму оинҳо ва кохиши хароҷоти аҳолии дар ин самт қорҳои фаҳмондадиҳӣ ба роҳ

монда шуданд. Аммо таҳлилҳо нишон доданд, ки расму оинҳои хурофотӣ ва мусобиқаи дабдабаву худнамоишдиҳӣ дар зехну тафаккури мардум реша давонда, ислоҳи онҳо ба чораю қадамҳои чиддитар ниёз дорад.

Бо таваҷҷуҳ ба ин, Пешвои миллат ба хулосаи қатъӣ расиданд, ки «то расму оин ва маросимҳои милливу динии худро ба як низоми муайян надарорем ва хароҷоти беҳудаю зиёдатии мардумро аз байн набарем, бо қабули татбиқи барномаҳои давлатӣ ва сарфи маблағҳои зиёд дар масъалаи паст кардани сатҳи камбизоатии аҳоли ба натиҷаҳои дилхоҳу назаррас ноил шуда наметавонем». Ҳамин тавр, соли 2007 зарурати таҳия ва қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба миён омад. Қонуни миллие, ки миёни мардум бо номи суфтаву кӯтоҳи «Қонуни танзим» шинохта мешавад. Яъне, гоҳе ба низом даровардани расму оинҳо ва аз байн бурдани хурофоти амиқу анъанаҳои зараровар ба иродаи қатъӣ ва чораҳои ҷиддӣ ниёз доранд. Хусусан, замоне, ки хурофот ҷойи дину эътиқод ва эҳсосот ҷойи ақлу хирадро мегиранд ва ба монсаи ҷиддии беҳрӯзии мардум ва рушди ҷомеа табдил мешаванд, қабули чораҳои қатъӣ ногузир мегардад. Аз ин рӯ, қабул ва татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» як иқдоми ҷиддии таърихӣ ва як ислоҳоти амиқи иҷтимоие буд, ки аҳамият ва натиҷаҳои онро таърихшиногон боинсофу бохирад хоҳанд навишт. Он на танҳо дар зиндагии моддӣ, балки дар низоми иҷтимоӣ ва тафаккури ҷомеаи мо

низ гардиши куллиеро ба сӯйи рушду пешрафт ба вучуд овард.

2.МОҲИЯТИ МИЛЛИИ ҚОНУНИ ТАНЗИМ ДАР ЧИСТ?

Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар аксари гузоришу суҳанронихо ҳамчун «Қонуни миллӣ» ёд мешавад, ки он яке аз муҳимтарин хусусиятҳои ин санад аст. Аммо мушоҳидаҳо нишон медиҳанд, ки ҳанӯз на ҳамаи кишрҳои аҳоли аз моҳияти ибораи «Қонуни миллӣ» ва сабаби чунин унвон гирифтани ин Қонун огоҳии зарурӣ доранд.

Сабабҳои ҳамчун *Қонуни миллӣ* эътироф гаштани қонуни танзим, пеш аз ҳама, чунинанд:

1. Қонуни танзим бо иштироки васеи омма ва бо ибрази ошкори нуқтаи назари тамоми мардум таҳия ва қабул шудааст. Яъне, он ифодагари афкор, мавқеъ ва манфиати мардум, натиҷаи назари ғаёлон ва намояндагони огоҳи аҳоли аст. Онро вакилони Парлумони кишвар дар ҳуҷраҳои корияшон таҳия накардаанд, балки он пас аз муҳокимаи васеъ дар ҳамаи сатҳҳо ва минтақаҳои кишвар қабул шудааст ва дар як ибора, муаллифи ин Қонун тамоми мардуми Тоҷикистон аст.

Дар бораи ин хусусияти раванди Қабули қонун Пешвои миллат чунин мегӯянд: «*Лоихаи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» бо*

назардошти зиёда аз 20 ҳазор дархосту пешниҳодҳое, ки ба гурӯҳҳои кории Ҳукумат, Дастгоҳи иҷроияи Президент ва сайти Президенти Тоҷикистон ворид шуда буд, таҳия гардид. Дар баррасии он мардум тавассути воситаҳои ахбори омма ва шабакаҳои телевизионӣ фаъолона ширкат варзиданд. ... **Чуни**н фаъол будани мардум дар раванди қабули Қонун намунаи равшани дастоварди давлати демократии Тоҷикистон буд, ки иртиботи бевоситаи воридшавии иродаи мардумро ба мазмуни қонунгузори кишвар собит мекард...» Бинобар ин, Қонуни танзим бо иштироки бевоситаи миллат қабул шуда, дар ҳақиқат, **Қонуни миллӣ** мебошад.

2. Ин Қонун маҳсули фикрии ҷомеа ва дастгоҳи ҳуқуққочдокунии Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, аз назари мавзӯ ва меъёрҳои худ, яъне ба танзим даровардани расму оину маросимҳо, аз ҷумлаи қонунҳои нодири ҷаҳонӣ ба шумор меравад. Пас Қонуни танзимро ҳамчун қонуни хосси Тоҷикистон ва «истеҳсоли худӣ» низ **Қонуни миллӣ** номидан мумкин аст.

3. Қонуни танзим аз назари аҳамият ва фарогирӣ хусусияти умумимардумӣ дошта, мавзӯи он на як қишр ва як соҳаи алоҳидаи ҷомеа, балки тамоми мардуми кишварамон мебошад, зеро анъана ва расму оинҳо ҳаёти ҳамаҷузъи тамоми мардумро «зи гаҳвора то гӯр» фаро мегиранд ва ҳар як шаҳрванд дар тамоми тӯли ҳаёт бо ин Қонун саруқор дорад.

4. Ин Қонун аз назари ҳадафу мазмун ба афкори миллӣ ва динии халқи мо, хусусан ба таълимоти

гузаштагони бузурги халқи тоҷик дар бораи сарфу харч, хайру саховат ва тарзи танзими зиндагӣ ҷавобгӯ буда, дар асоси таълимоту афкори миллии тоҷикон тадвин шудааст. Бинобар ин, он аз назари реша, мазмун ва рӯҳия як Қонуни миллии тоҷикист.

5. Дар илми ҳуқуқшиносӣ ҳар қонуни дохилии як кишвари соҳибистиклолро дар муқоиса бо қонунҳои байналмилалӣ **Қонуни миллий** гуфтан мумкин аст. Яъне, ин Қонун мисли ҳамаи қонунҳои кишвари мо махсус барои Ҷумҳурии Тоҷикистон буда, худуди эътибор ва татбиқи он низ қаламрави кишварамон мебошад.

6. Илова бар нуктаҳои зикршудаи мантиқӣ ва мазмунӣ, Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон **«Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»** аз назари ҳадафи ниҳоӣ ва аҳамияти бузурги худ низ Қонуни миллист. Яъне, он ҳамчун як барномаи бузурги ислохоти фикрӣ, фарҳангӣ ва иҷтимоӣ аҳамияти махсусан муҳими миллию давлатӣ дорад. Дар шарҳи ин қонун Пешвои миллат аз ҷумла чунин гуфтаанд: **«Набояд фаромӯш кард, ки миллий будани қонун танҳо ба махсусияти урфу одат ва анъанаҳои миллий, ки ҳамчун объекти марказии танзими он баромад мекунанд, ифода намегардад. Ин ҷо боз зарурат ва аломатҳои дигари он, ба мисли воқеияти танзими ҳуқуқии падидаи мавҷуда, муҳимияти масъала аз назари ояндаи давлатдорӣ миллат ва вобастагии танзими ҳуқуқии масъала ба дигар муаммоҳои қонунгузорӣ нақши муҳим дорад»**. Яъне, Қонуни мазкур бо ислоҳи тафаккур ва фарҳанги

чома роҳи рушди иҷтимоӣ, иқтисодӣ ва фарҳангию сиёсии миллатро ҳамвор карда, барои эҳёи миллӣ ва рушду таҳкими давлатдорӣи миллии мо нақши муҳим дорад. Бешубҳа, маҳз ҳамин нукта нишондиҳандаи муҳимтари **Қонуни миллӣ** будани Қонуни танзим аст.

Ҳамин тавр, ҳам аз назари ҳадафу рӯҳия, ҳам аз назари мавзӯи марказии танзимшаванда, ҳам аз доираи фарогирии аҳоли, ҳам аз назари пайванд бо фарҳанги миллию динӣ ва ҳам аз назари таъсири бузург дар сарнавишти миллату давлат, **Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон»** ба тамоми маънои он як **Қонуни миллӣ** мебошад.

Бинобар ин, мувофиқи мақсад аст, ки ҳангоми шарҳи моҳияти миллии Қонуни танзим ба аҳоли аз хондани нутку «лексия»-ҳои илмию назариявӣ худдорӣ шуда, бо забони содаву фаҳмоба нуктаҳои чун решаҳои миллии Қонун, маҳсули фикри тоҷикӣ будани Қонун, ифодагари дидгоҳ ва манфиати ҳуди мардум будани он ва аҳамияти сарнавиштсози он барои миллату давлати мо таъкид шавад. Яъне, барои ташаккули муносибати неки чома ҳамин кофист, ки мардум ба Қонуни танзим ҳамчун ба қонуни худӣ ва санади ифодакунандаи манфиати худ муносибат намоянд. Чунин шарҳи дастраси мафҳуми «**Қонуни миллӣ**» ҷанбаи чиддии равонӣ дошта, дар муносибати аҳоли ба Қонуни мазкур ва тарзи қабули он таъсири мусбат мегузорад.

3. ҚОНУНИ ТАНЗИМ ВА ФАРҲАНГИ МИЛЛӢ

Аз сабабе, ки таълимоти гузаштагони халқи тоҷик дар масъалаи сарфаю сариштакорӣ, танзими расму оинҳо, одоби хайру саховат ва ғайра аз тарафи донишмандони муосири мо ба таври муфассал омӯхта ва нашр шудаанд, дар ин бахш ба ин мавзӯ ба таври васеъ напардохта, танҳо моҳияти масъала баён мешавад. Омӯзиш ва муқоиса нишон медиҳад, ки мақсаду меъёрҳои, ки дар Қонуни танзим омадаанд, ба таълимоти гузаштагони бузурги халқи тоҷик комилан мувофиқанд ва ғояҳои сарфачӯӣ, худдорӣ аз харчи беҳуда, хайри бериё, дастгирии ниёзмандон ва ғайра саросари осори гузаштагони моро фаро гирифтааст. Пас, бисёр бачост, то дар раванди татбиқи қонун ва қорҳои фаҳмондадеҳӣ нишон дода шавад, ки Қонуни танзим реша дар ҳуди фарҳанги миллӣ ва таълимоти гузаштагони мо дошта, аз ҷое нусхабардорӣ нашудааст. Он қонуни худӣ ва комилан тоҷикии мост. Меъёрҳои ин Қонун ифодаи ҳамон таълимоти арзишманди Мавлоною Саъдию Ҷомию Бедилу Дониш дар бораи шукру сарфакорию саховату хайри бериёст:

– он баёни ҳуқуқи сухани Шайх Саъдист, ки «ба дахлу харчи худ ҳар дам назар кун, чу дахлат нест, харҷ оҳистатар кун»;

– он татбиқи ҳамон андешаи Мирзо Бедил аст, ки «зиндагӣ дар банди ваҳму расму оин мурдан аст, даст дасти туст бишкан ин тилисму ваҳмро»;

–он шарҳи ҳамон сухани Унсурулмаолии Кайковус аст, ки «исрофро душман дор,... исроф зиндaro бимиронад».

Мақсад аз ин шарҳу таъкидҳо сохтани пайванди зехнию арзишӣ ва ташаккули дидгоҳи мусбати шаҳрвандон нисбат ба ин санади миллист, ки дар ниҳоят, ба муносибати мардум ба масъалаи танзим таъсири мусбат мерасонад. Ин ҳолат эътирофи маънавӣ ва татбиқи андешаи танзим дар байни аҳолиро бисёр нарму табиӣ ва осонтар месозад.

4. ҚОНУНИ ТАНЗИМ ВА ШАРИАТИ ИСЛОМӢ

Яке аз ҳассостарин масъалаҳои раванди қабул ва татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «**Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон**» муносибати он бо талаботи шариати исломӣ дар ин мавзӯ мебошад. Ин масъала аз ду назар ҳассосияти махсус дорад:

Якум, дар шароити давлатдории дунявӣ меёра ва талаботи дин асоси қонунгузории давлатӣ нестанд ва Қонуни танзим низ маҳз бо дарназардошти манфиатҳои миллӣ, давлатӣ ва шаҳрвандӣ таҳия шудааст. Бинобар ин, **аз назари ҳуқуқӣ** зарурати ба талаботи дин мувофиқат намудани меъёрҳои ин Қонун вучуд надорад ва чунин гузориши масъала низ дуруст намебошад.

Дуюм, аини замон бахше аз маъракаҳои танзимшаванда дар доираи ин Қонун маҳз

маросимҳои динӣ буда, аҳолии мусулмони кишвар низ онҳоро ҳамчун расму оини динӣ мефаҳманд ва иҷро мекунанд. Бинобар ин, аз назари сиёсӣ, фарҳангӣ ва ҷамъиятӣ аз мавзӯи муносибати инқонун бо талаботи шариати исломӣ сарфи назар кардан амалан номумкин аст. Ин ҳассосияти мавзӯ дар раванди таҳияи Қонуни танзим ба назар гирифта шудааст ва Пешвои миллат низ фармудаанд, ки пеш аз қабул «мувофиқати лоиҳаи қонун бо арзишҳои исломӣ ва фарҳанги миллии ниёгонамон аз ҷониби мутахассисон мавриди таҳлил қарор гирифт».

Ҳамин тавр, дар раванди татбиқи Қонуни танзим масъалаи муносибати меъёрҳои он ба талаботи шариати исломӣ пеш омада, ба тарзи муносибати аҳоли бо ин қонун таъсири ҷиддӣ мегузорад. Ин ҳолат масъалаи ҳассоси дигар, яъне, тарзи дурусти ба аҳоли фаҳмонидани муносибати ҳадафу меъёрҳои қонун бо талаботи динро ба миён мегузорад.

Таҷриба нишон медиҳад, ки хангоми фаҳмондадиҳии ин мавзӯ бояд ба ду нукта тавачҷуҳ шавад:

1. Барои коршиносон равшан аст, ки дар масъалаи чигунагии ҷузъиёти расму оинҳои динӣ ва ҳукми шаръии ҳар яки онҳо миёни донишмандони исломӣ, аз ҷумла миёни баъзе аз ходимони динии Ҷумҳурии Тоҷикистон, баъзе тафовут ва ихтилофоти назар вучуд доранд. Ин ихтилофи назарҳо моҳияти дарунимазҳабӣ ва бисёр таҳассусӣ дошта, дар рафти корҳои фаҳмондадиҳӣ дар байни аҳоли шарҳ додани

онҳо, кӯшиши исбот намудани заиф ё қавӣ будани санаду далелҳои тарафҳо ва бо ин баҳсҳо ошuftа намудани зеҳни шахрвандони одӣ умуман дуруст нест. Баҳсҳои тахассусии байни уламои динӣ ҳамчун баҳсҳои илмӣ бояд дар маҳфилҳои касбию илмӣ муҳокима шаванд, зеро ба миёни омма баровардани он аз ҳар ҷиҳат ба зарари ваҳдати миллӣ ва солимии афкори умумии ҷомеа аст.

2. Айни замон барои исбот кардани муҳолифат надоштани мақсаду талаботи Қонуни танзим бо таълимоти шариати исломӣ, таъя ба масъалаҳои қатъии усулӣ бештар дуруст ва самарабахш аст, зеро ин масъалаҳо моҳияти баҳсӣ надошта, барои оммаи мардум низ бисёр фаҳмо мебошанд.

Ба таври мисол, дар раванди фаҳмондадиҳӣ таъкид ба нуктаҳои зерин натиҷаи бештар хоҳад дод:

– мақсади асосии Қонуни танзим сарфачӯӣ дар харочот ва худдорӣ аз исроф аст; алҳол яке аз таъкидҳои усулии таълимоти ислом низ сарфачӯӣ ва дурӣ аз исрофкорист. Ин масъала дар таълимоти ислом баҳснок нест, зеро оятҳои мушаххаси қуръонӣ ва ҳадисҳои саҳеҳи набавӣ мавқеи дини мубини исломро дар ин боб ошкоро баён кардаанд. Мисли ҳукмҳои равшани қуръоние чун **«Бихӯред, бинӯшед, вале исроф накунед»**, **«Исрофкорон бародарони шайтонанд»** ва ғайра.

– Мақсади асосии Қонуни танзим паст кардани сатҳи камбизоатӣ ва раҳиҳои мардум аз фақру муҳтоҷӣ мебошад; айзи замон яке аз ҳадафҳои усулии таълимоти ислом низ раҳиҳои мусулмонон аз фақру

мухточист. Ин масъала ҳам бебахс буда, оятҳои мушаххаси қуръонӣ ва ҳадисҳои саҳеҳи набавӣ мавқеи исломро дар ин боб баён кардаанд.

–Мақсади дигари Қонуни танзим худдорӣ аз маъракаи бодабада, дурӣ аз худнамоӣ дар хайру саховат ва рӯ овардан ба хайру саховати бериё ва расидани он ба мухтоҷон аст; ҳамзамон ҳамин корҳо яке аз талаботи асосии шариати исломӣ дар боби хайру эҳсон мебошанд. Дар ин масъала низ ояву ҳадисҳои мушаххас фаровонанд ва шариати исломӣ ҳатто рӯйхати қишрҳои эҳтиёҷманди гирандаи хайру саховатро мушаххас кардааст. Умуман, тарҷумаи тоҷикии мафҳуми хайру саховат, яъне «худой» як калимаи бисёр мувофиқ буда, хайру саховати холисона барои Худоро ифода мекунад, на хайр аз барои ифтихору намоишу дабада.

Ҳамин тавр, даҳҳо мавриди мушаххас мувофиқати рӯх, мақсад ва меъёрҳои Қонуни танзимро ба мақсад ва таълимоти шариати исломӣ ба таври возеҳу равшан нишон медиҳанд ва кофист, ки он ба мардум ба таври сода дастрас шавад. Чунин фаҳмондадихии ошкоро, равшан ва фаҳмо баъзе фитнаю гумонҳоро аз байн бурда, муносибати мардумро бо ин Қонун боз ҳам одию самимӣ мегардонад.

ШАКЛГИРИИ ТАҶАККУРИ САРҶАҚҶҶНА ДАР АҶОЛӢ

Қонуни танзим дар асл як дастури амалӣ барои танзими ақлонии хароҷот ва беҳбуди вазъи иҷтимоии шаҳрвандон аст. Агар мақсади кӯтоҳмуҳлати он сарфачӯии дороиҳои мардум ва паст кардани сатҳи камбизоатӣ бошад, мақсади дарозмуҳлатва муҳимтари он ташаккули **тафаккури сарфачӯёна** дар аҳоли мебошад.

Дар тақвияти ин намуна бояд гуфт, ки мувофиқи омили соли 2006, яъне то қабули Қонуни танзим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дар як сол то 100000 хатнатӯй баргузор мешуд, ки дар онҳо ҳудудан 300 миллион сомонӣ маблағ сарф шуда, ҳудуди 200 ҳазор сар чорвои калону хурд забҳ мегашт. Тибқи ҳамин омор, дар он давра солона то 60 ҳазор тӯйи хонадоршавӣ доир мегашт, ки дар онҳо ҳудуди 300 ҳазор чорвои калону хурд забҳ ва умуман, 770 миллион сомонӣ харҷ мешуд. Бо вуҷуди он, ки дар он вақт ҳанӯз низоми дақиқи ба ҳисоб гирифтани хароҷоти тӯю маъракаҳо шакл нагирифта буд, бо дарназардошти қурби баланди пули милли дар он сол, боз ҳам ин омор сатҳи баланди хароҷот дар ин самтро нишон медиҳад.

Аммо дар тартиби танзимшудаи хатнатӯй, ки пас аз қабули Қонуни танзим муайян шудааст, акнун он ҳамагӣ дар шакли як чорабинӣ гузаронида шуда, дар он танҳо то 60 нафар иштирок менамоянд. Илова бар ин, акнун Қонун баъзе маросиму маъракаҳои изофие ҳамчун маслиҳатошӣ, гуштиву бузқашӣ, додани ҳадяҳо, ба истиснои тухфа ба кӯдак ва ғайраро иҷозат намедиҳад. Бинобар ин, оила метавонад бо

харчи то панҷ ҳазор сомонӣ тамоми тӯйро бо иштироки то 60 нафар баргузор намуда, 10000 сомони боқимондари барои фарзандон харч намояд. Бо ин маблағ дар хона барои фарзандон мизи хуби дарсӣ, кати муносиби хоб, дастгоҳи компютер, сару либоси хуби мактабию варзишӣ, китобҳои дарсию бадеӣ ва ғайра харида, маблағи курсҳои забони хориҷӣ ва таҳсили вай дар мактабҳои беҳтарро пардохта, шароити зиндагӣ ва таҳсили онҳоро беҳбуд бахшидан мумкин аст. Таҳлилҳои Маркази тадқиқоти стратегии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон нишон медиҳанд, ки хушбахтона, дар даҳ соли татбиқи Қонуни танзим раванди оқилона ва сарфакорона шудани харочотиқисми зиёди аҳоли мушоҳида мешавад. Дар ин давра, аз ҷумла таркиби харочоти маблағҳое, ки муҳочирони кории мо ба оилаҳои худ мефиристанд, ба сӯйи оқилона истифода шудан, тағйир ёфтааст. Масалан, агар соли 2009 аз тамоми маблағҳои фиристодаи муҳочирони меҳнатӣ фақат 7 дарсади он барои таҳсили фарзандон равона шуда бошад, дар соли 2016 ин нишондиҳанда болотар аз 21 дарсадро ташкил намудааст, ки 3 баробар афзоиш дорад. Ин як раванди мусбат ва умедбахш аст.

Аммо ба таври умум, сохтори харчи маблағҳои фиристодаи муҳочирони корӣ ҳанӯз беҳбудии чиддиро металабад, зеро натиҷаҳои тадқиқоти соли 2016 нишон медиҳанд, ки ҳанӯз ҳам беш аз 70 дарсади ин маблағҳо барои масрафҳои ҷорӣ оилаҳо, аз ҷумла таъмини хӯрок, либос, табобат ва маъракаи

расму оинҳо харҷ мешавад ва танҳо ҳудуди 1 дарсади онҳо ба рушди соҳибкорӣ равона мегардад. Ин таркиби камбизоатонаи харочот аст. Аммо, агар ақаллан 15–20 дарсад ин маблағҳо аз тарафи оилаҳои муҳочирон ба ободонӣ ва рушди соҳибкориҳои худашон равона мешуд, дар сол миллиардҳо сомонӣ ба рушди кишвар илова мегашт, вале ҳоло ин маблағҳои бузург ба таври бебозгашт фақат масрафи қорӣ, аз ҷумла харҷи маросиму маъракаҳо мешаванд. Ин масъалаест, ки бояд аз тариқи фарҳангсозию тафаккурсозӣ дар зехни аҳоли ислоҳ шавад.

АРЗЁБИИ НАТИҶАҲОИ ИҚТИСОДИЮ ИҶТИМОИИ ҚОНУНИ ТАНЗИМ

Яке аз муҳимтарин дастовардҳои миёнмуҳлати Қонуни танзим фоидаи калони иқтисодӣ ва иҷтимоии он дар рӯзгори мардум мебошад, зеро дар ҳақиқат, маълумоти оморӣ ва ҳисоби мантиқӣ нишон медиҳанд, ки татбиқи ин Қонун дар ҳаёти иқтисодию иҷтимоии мардум таъсири бисёр мусбат гузоштааст. Барои мушоҳидаи чунин фоидаи иқтисодии Қонун метавон ба нуктаҳо ва маълумоти мушаххас тавачҷух намуд:

1.Татбиқи ин Қонун дар коҳиши сатҳи камбизоатии аҳолии Ҷумҳурии Тоҷикистон таъсири мусбат гузошт. Агар то оғози раванди танзими расму оинҳо дар соли 1999 беш аз 80 дарсади аҳолии кишвар дар ҳолати камбизоатӣ зиндагӣ мекарданд, ҳоло ин рақам камтар аз 30 дарсадро ташкил

медихад. Дар гузориши охири Бонки умумичаҳонӣ, ки моҳи июни 2017 ба чоп расидааст, низ омадааст, ки Тоҷикистон дар байни кишварҳои ҷаҳон дар масъалаи паст кардани сатҳи камбизоатии аҳоли ба комёбии чиддӣ ноил шуда, онро аз 83 дарсад то ба зери 30 дарсад фаровардааст. Тибқи гузориши ин ниҳоди бонуфузи байналмилалӣ, ҳоло ҳамагӣ 13 дарсади аҳолии Тоҷикистон камбизоат ҳисоб мешаванд. Яъне, Қонуни танзим ба монанди як чораи муҳиму таъсиргузор барои кам намудани сатҳи камбизоатӣ то имрӯз нақш ва хидмати худро дуруст иҷро карда истодааст.

Албатта, чунин пастравии сатҳи камбизоатӣ натиҷаи мустақими фақат Қонуни танзим набуда, ба татбиқи барномаҳои дигари давлатӣ низ вобаста аст. Аммо, бешубҳа, ба танзим даромадани расму оинҳо ва коҳиши ҷашмгири хароҷоти мардум дар ин самт яке аз омилҳои чиддӣ ин дастовард мебошад.

2. Мувофиқи маълумоти расмӣ, дар ин муддат маҷмӯи хароҷоти аҳоли барои риояи расму оинҳо ва баргузориҳои маъракаю чорабиниҳои анъанавӣ дар муқоиса бо давраи то қабули Қонуни танзим беш аз се маротиба коҳиш ёфтааст. Масалан, мувофиқи маълумоти омӯрӣ ва тадқиқотӣ, дар давраи то қабули Қонун харчи умумии тӯйи домодию арӯсӣ аз ду ҷониб аз 15 то 30 ҳазор сомони ро ташкил мекард ва ба ҳисоби миёна ба ҳар маърака ҳудуди 8750 сомонӣ рост меомад. Зери мафҳуми «маърака» на тамоми тӯй, балки ҳуди зиёфати тӯй дар назар аст, ки то қабули Қонуни танзим дар раванди ҳар тӯй то 2–4

зиёфати хурд ё калон дода мешуд. Ҳоло бошад, омор нишон медиҳад, ки хароҷоти миёнаи умумии тӯйи домодию арӯсӣ дар ҷумҳурӣ то 9–10 ҳазор сомонӣ расида, хароҷоти ҳар маърака ба 3–3,5 ҳазор сомонӣ баробар шудааст. Агар дар ин давра паст шудани қурби пули миллий ва кам шудани теъдоди маъракаҳо дар тӯйро ба назар гирем, кам шудани хароҷоти аҳоли барои тӯйҳо ба хубӣ эҳсос мешавад. Коҳиши хароҷоти маъракаҳои азодорию ёдбуд аз ин ҳам ҷиддитар аст.

3. Ҳисоби хароҷоти тамоми маъракаҳои аҳоли то давраи қабули Қонуни мазкур ва муқоисаи он бо ҳамин хароҷот пас аз қабули Қонун нишон медиҳад, ки дар даҳ соли татбиқи Қонуни танзим дар Ҷумҳурии Тоҷикистон беш аз **30 миллиард сомонӣ ба ғоидаи мардум сарфа шудааст**. Ин рақами бузург тақрибан ба бучети дусолаи Ҷумҳурии Тоҷикистон дар ин солҳо баробар буда, ба беҳбуди рӯзгори мардуми кишварамонтаъсири ҷиддӣ ва мусбатрасонидааст.

4. Мувофиқи маълумоти Бонки миллии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар давраи аз соли 2007 то 2017 пасандозҳои аҳоли дар бонкҳои кишвар ба таври мунтазам солона то 20–25 дарсад афзоиш ёфта, падидаи гирифтани қарзи бонкӣ бо мақсади гузаронидани маъракаҳо қариб аз байн рафтааст. Албатта, ин омор низ натиҷаи мустақими татбиқи Қонуни танзим нест, аммо дар чунин афзоиши чашмигири пасандозҳои аҳоли таъсири сарфашавии хароҷотдар пайи танзим низ бузург аст.

5.Тибқи маълумоти Кумита оид ба корҳои дин, танзими анъана ва ҷашну маросимҳои миллии назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон, амали Қонуни танзим барои кам гардидани забҳи чорвои калон ва хурд шароит фароҳам оварда, барои нигоҳ доштани чорвои наслдеҳ мусоидат намудааст. Мувофиқи омили ҳамина сарчашма, дар даҳ соли татбиқи Қонуни танзим, ҳудуди 1 миллиону 250 ҳазор сар чорвои калону майда забҳ нагардида, ба ғоидаи аҳолии нигоҳ дошта шудааст.

6.Дар ин давра танҳо андозе, ки дар доираи Қонуни танзим аз хидматрасонии тарабхонаҳо, наворбардорон, ҳофизон ва ғайра ҷамъоварӣ шудааст, ҳудуди 25 миллион сомониро ташкил медиҳад.

Ҳамина тавр, мисолҳои зикршуда нишон медиҳанд, ки ғоидаи бевоситаи иқтисодию иҷтимоии Қонуни танзим барои аҳолии кишвар зиёд буда, ҳар шаҳрванд аз татбиқи он манфиати мушаххас ба даст овардааст.

Дурустии ин ҳулоса ва устувории ин равандро маълумоти ҷамъбасти дар бораи панҷ соли татбиқи Қонуни танзим, ки соли 2012 таҳия шудааст, низ тасдиқ менамояд. Дар суҳанронии Пешвои миллат ба ин муносибат аз ҷумла омада буд: *«Аз таҳлили комиссияҳои доимӣ бармеояд, ки дар баргузориҳои 688 ҳазор маъракаи бақайдгирифташуда, дар муддати амали Қонун 68 ҳазору 224 сар чорвои калон ва 343 ҳазор чорвои хурд забҳ шудааст. Агар ин миқдорро ба давраи то қабули Қонун, ки дар ҳар маъракаи кам*

андар кам як чорвои калон забҳ мешуд, қиёс намоем, он гоҳ беш аз 619 ҳазор сар чорвои калон камтар забҳ гардида, 276 ҳазор маъракаи мардум бе забҳи чорво баргузор шудааст. Яъне чамъ 895 ҳазор сар чорвои хурду калон ба ғоидаи шаҳрвандон сарфа шудааст». Ин маълумот ба панҷ соли татбиқи Қонуни танзим дахл дошта, натиҷаҳои даҳ соли татбиқи он низ бо ҳамин тариқ чамъбаст шудаанд.

Баррасии бурду боҳти даҳ соли татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» нишон медиҳад, ки дар ҳақиқат, ин Қонун дастовардҳои мушаххаси сиёсӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоӣ дошта, барои паст кардани сатҳи камбизоатӣ дар ҷомеа ва беҳбуди зиндагии мардум таъсири амалӣ гузоштааст. Аммо ин натиҷаҳо, ки бо рақаму оморҳо ифода мешаванд, фақат қисми моддӣ, оморӣ ва эҳсосшаванадаи дастовардҳои Қонуни танзим буда, дар айни замон, даҳ соли татбиқи он натиҷаҳои бисёр бузургтар ва ҷиддитари **фикрӣ, фарҳангӣ, миллӣ, давлатӣ ва стратегӣ** низ доштааст.

Таҳлилу баррасии натиҷаҳо ва паҳлуҳои гуногуни татбиқи Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи танзими анъана ва ҷашну маросимҳо дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» дар даҳ соли гузашта нишон медиҳад, ки ин ташаббуси таърихии Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ, Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон мардуми моро доротар, огоҳтар, ақлонитар ва ҷомеаи моро қавитар ва амнтар намудааст.

Дар радифи дастовардҳои эҳсосшавандаи иқтисодию иҷтимоии қонун, таҳаввулоти фикрӣ, арзишӣ ва фарҳангии, ки бо татбиқи танзим дар сатҳи ҷомеа мушоҳида мешаванд, оғози як раванди бузурги миллӣ ва таърихии ислоҳ ва ақлонишавии тафаккури аҳолии кишвар мебошад, ки дар давраи дарозмуҳлат барои рушди миллӣ ва тақвияти давлатдорӣ миллии мо аҳамияти махсусан муҳим хоҳад дошт.

Оқилона шудани сарфу харч, аз хурофот озод шудани ҷаҳонбинии мардум ва умуман, фарҳангшавии танзим, ки имрӯз ба таври ором ва бунёди идома дорад, дар оянда наслҳои ташаккул медиҳад, ки дар сатҳи пешрафтаи тафаккури иқтисодӣ, иҷтимоӣ, маънавӣ, фарҳангӣ, динӣ, ҷамъиятӣ ва сиёсӣ қарор хоҳанд дошт. Бинобар ин, агар ин раванди мусбат дастгирӣ ва идома ёфта, то дараҷаи зарурӣ такмил гардад, **ғояи асосии танзим ҳамчун як ислоҳоти амиқи фикрӣ, фарҳангӣ ва сиёсӣ ба ҳадафи воқеии худ хоҳад расид.**

ISBN 978-99975-50-33-0

Чопаш 24.08.2017ба имзо расид.
Коғази офсет. Андозаи 60x84 ¹/₁₆.
Џузъи чопии шартӣ 5,0. Адади нашр 160 нусха.
Супориши № 07. Нархаш шартномавӣ.